

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین حسن راستگو

قصه مهم‌ترین روش برای آموزش مفاهیم قرآنی و دینی به کودکان و نوجوانان است

لیلا محمدی

چوایه آثاری که در حوزه دین برای کودکان و نوجوانان تألیف و منتشر می‌شود باید دارای چه ویژگی‌هایی باشد تا مخاطبان بهره‌برداری بیشتری از این آثار داشته باشند. در قرآن کریم قصه‌های فراوانی از انبیا و اولیای الهی آمده است، چرا که قصه مهم‌ترین روش برای آموزش مفاهیم قرآنی و دینی به کودکان و نوجوانان است. می‌توان قصه‌های انبیا و بزرگان دین و مردان و زنان نمونه اسلام را به زبانی ساده و شیرین برای بچه‌ها نقل کرد تا آن‌ها با زنان و مردان نمونه اسلام آشنا شوند و با مفاهیم دینی انس بیشتری بگیرند. قرآن مثل‌ها و قصه‌های خوبی در زمینه‌های اجتماعی، اخلاقی و ... دارد که اگر با زبان شیرین برای بچه‌ها نقل شود و یا به صورت کتاب‌های رنگی همراه با عکس‌ها و تصاویر جذاب به چاپ برسد بسیار مؤثر خواهد بود.

چوایه کتاب‌های قرآنی و دینی منتشر شده در حوزه کودک و نوجوان را چطور ارزیابی می‌کنید؟ به نظر شما با نقطه مطلوب چقدر فاصله داریم؟

در حوزه کودک و نوجوان کتاب‌های قرآنی و دینی فراوانی به چاپ رسیده است؛ اما به هر حال نباید به این تعداد آثار اکتفا کنیم؛ چرا که هر زمانی، ادبیات خاص و شرایط و نیازهای زمان خود را می‌طلبد. مرحوم «مصطفی زمانی» یکی از فضایی پر تلاش قم بودند که انتشارات هم داشتند؛ ایشان قبل از انقلاب اسلامی، در یک دوره‌ای داستان‌های انبیا را به همراه تصاویر رنگی برای کودکان به چاپ رساندند که بسیار مورد توجه و استقبال قرار گرفت. از آن زمان تاکنون حدود ۴۰ سال گذشته است و در این ۴۰ سال با توجه به اینکه واژه‌های زیادی وارد ادبیات کودکان و نوجوانان شده و نگرش‌ها و بینش‌ها تغییر کرده است آثار قابل توجهی در این حوزه به چاپ نرسیده است. اگر ما بتوانیم هر ده یا بیست سال این برنامه‌ها را به‌روز و ارائه کنیم خیلی خوب می‌شود.

چوایه در حوزه معرفی انبیای الهی برای کودکان و نوجوانان چقدر کار شده است؟

حجت‌الاسلام والمسلمین حسن راستگو، چهره‌ای آشنا در حوزه کودک و نوجوان است. ولی در دو دهه اخیر در زمینه آموزش مفاهیم قرآنی و دینی به کودکان و نوجوانان گام برداشته و علاوه بر انجام کارهای پژوهشی در این حوزه، برنامه‌های آموزشی متعددی را نیز در صدا و سیما به اجرا درآورده است تا از این طریق کودکان و نوجوانان را بیش از پیش با مفاهیم قرآنی و دینی آشنا کند. در این قسمت به بهانه انتخاب کتاب «بچه‌ها سلام» به‌عنوان نامزد کسب عنوان برتر در دوازدهمین جشنواره کتاب‌های رشد، با این کارشناس به گفت‌وگو پرداخته‌ایم که متن آن را در زیر می‌خوانید:

کتاب «بچه‌ها سلام» که نام شما هم در آن به‌عنوان یکی از همکاران آورده شده است، به تازگی در یکی از گروه‌های داوری دوازدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی - ویژه کتاب‌های قرآنی نامزد کسب عنوان برتر شده است. نقش شما در تولید این کتاب دقیقاً چه بود؟ این کتاب یک کتاب صوتی است و بنده به‌عنوان پژوهشگر در تألیف و آماده‌سازی این کتاب همکاری داشته‌ام.

چوایه آیا مجموعه جدیدی برای کودکان و نوجوانان در دست تألیف یا انتشار دارید؟

حدود دو سال است که تلاش داریم کل جزء ۳۰ قرآن و سوره‌های کوچک را در قالب کتاب صوتی برای کودکان آماده کنیم تا علاقه‌مندان بتوانند از این مجموعه برای یادگیری استفاده کنند. بخشی از پژوهش‌های مربوط به این مجموعه تمام شده و بخش دیگری مانده است که امیدواریم به زودی پژوهش تمامی بخش‌های مربوطه به پایان برسد و این مجموعه آماده بهره‌برداری شود.

آماده‌سازی این مجموعه خیلی زحمت دارد. ما باید بعد از اتمام کار پژوهش، تازه کارهای الکترونیکی و تنظیم و در نهایت انتشار را شروع کنیم. به هر حال سعی می‌کنیم کل جزء ۳۰ قرآن را به صورت کتاب‌های کوچک صوتی آماده کنیم.

به نظر می‌رسد امروز جای سلسله داستان‌های انبیا برای کودکان خالی است؛ به یاد دارم زمانی که در رادیو بودم هر روز صبح برنامه‌ای برای کودکان داشتیم که در یک دوره کامل قصه‌های انبیا را از حضرت آدم(ع) تا پیامبر اکرم(ص) برای کودکان بیان می‌کردم. همچنین در تلویزیون نیز بیش از ۱۵ سال برنامه داشتم که در این سلسله برنامه‌ها نیز قصه‌های انبیا را به صورت اجرای زنده با الهام از اسناد و مدارک معتبر برای مخاطبان کودک و نوجوان نقل می‌کردم.

با توجه به ضرورت آشنایی کودکان و نوجوانان با داستان‌های قرآنی، می‌توانیم با سبک جدید و مدرن و با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای رسانه‌ای این داستان‌ها را برای بچه‌ها نقل کنیم که در این صورت کودکان می‌توانند از هر کجای قصه که بخواهند یک چیز تازه‌ای پیدا کنند و کشف کنند. همچنین می‌توانند برخی موضوعات را به صورت پازل با هم ترکیب کنند و از این آثار و محصولات بهره ببرند. اگر ما از ابزار مدرن برای بیان مفاهیم قرآنی و دینی به کودکان استفاده کنیم بچه‌ها با شادابی و نشاط بیشتری به دنبال مسائل دینی می‌روند و درک بهتری نیز از این مسائل خواهند داشت.

چرا؟ دلیل پایین آمدن میزان تألیف و انتشار کتاب‌های قرآنی و دینی برای کودکان و نوجوانان را چه می‌دانید؟

متأسفانه وضعیت کتاب در جامعه ما به هیچ عنوان مناسب نیست. به نظر می‌رسد کتاب در جامعه ما به سمت یک بیماری مزمن و مرگ پیش می‌رود. زمانی بود که کتاب‌ها در شمارگان صد هزار نسخه به چاپ می‌رسیدند اما الان در نهایت در دو هزار نسخه به چاپ می‌رسند که هزار نسخه آن نیز به چاپخانه بازمی‌گردد. طی سال‌های متمادی فرهنگی مطالعه عوض شده است و به جای مطالعه کتاب، همه به دنبال نرم‌افزارها و سایت‌های اینترنتی می‌روند.

چرا؟ علاوه بر تغییر فرهنگ مطالعه بین مردم، مهم‌ترین مشکل پیش‌روی انتشار کتاب‌های دینی برای کودکان و نوجوانان را چه می‌دانید؟

گاهی مشاهده می‌کنیم که امکانات کمی در اختیار ناشران قرار دارد و به‌ویژه ناشران کتاب‌های قرآنی و دینی با مشکلاتی در زمینه چاپ روبه‌رو هستند. این مسئله باعث می‌شود کمتر در این حوزه وارد شوند. همان‌طور که عده‌ای خیرخواه برای امام حسین(ع) و عاشورا و تاسوعای حسینی(ع) خرج می‌کنند و نذری می‌دهند، می‌توانند نذر چاپ کتاب برای امام حسین(ع) هم داشته باشند و این کتاب‌ها را به صورت رایگان یا نیم بها توزیع کنند؛ در این صورت تیراژ کتاب‌ها بالا می‌رود و خواننده‌ها نیز به‌طور طبیعی بیشتر می‌شوند.

چرا؟ چرا از تعداد مخاطبان کتاب‌ها به‌ویژه کتاب‌های دینی و معارفی کاسته شده است؟

با توجه به پیشرفت جامعه و انتشار نرم‌افزارها و همچنین گسترش فعالیت افراد در فضای مجازی، مخاطبان ترجیح می‌دهند به جای اینکه هزینه گزافی برای تهیه کتاب‌ها بدهند این کتاب‌ها را در فضای مجازی دانلود کرده و یا نرم‌افزار آن‌ها را تهیه کنند؛ زمانی که کسی به‌صورت رایگان و از طریق اینترنت می‌تواند به کتاب‌های مورد نظر خود دست پیدا کند چه دلیلی دارد که پول گزافی را برای خرید کتاب بدهد؟

چرا؟ راهکار شما برای گرایش یافتن کودکان و نوجوانان برای خرید و مطالعه کتاب‌های دینی و قرآنی چیست؟

اگر کتاب‌هایی که به‌ویژه برای کودکان و نوجوانان به چاپ می‌رسد زیبا و همراه با تصاویر رنگی و جذاب باشد و همچنین این کتاب‌ها در دسترس باشد کودکان و نوجوانان هم این کتاب‌ها را می‌خرند؛ چرا جایزه‌ای که به بچه‌ها می‌دهند توپ، کفش، لباس ورزشی و... است؟ هر چند که این جوایز خوب است اما در کنار این جوایز می‌توانند کتاب هم به بچه‌ها هدیه بدهند تا بچه‌ها با کتاب و کتابخوانی انس بیشتری بگیرند. متأسفانه امروز متولی کتاب کودک نداریم و کتاب در غربت قرار گرفته است و به سوی مرگ پیش می‌رود؛ به نظر بنده ممکن است روزی برسد که دیگر کسی کتاب چاپ نکند و دیگر کسی نخواهد از کتاب به صورت مکتوب استفاده کند.

چرا؟ با توجه به تجربه چندین دهه‌ای خودتان در حوزه کودک و نوجوان، چه توصیه‌هایی به مؤلفان و ناشران کتاب‌های قرآنی و دینی کودک و نوجوان دارید؟

نخستین محور که مؤلفان چنین کتاب‌هایی باید مورد توجه قرار دهند، محتوا و دومین محور ظاهر کتاب‌ها است. محتوای کتاب‌ها باید متناسب با فرهنگ، سطح معلومات و هوش بچه‌ها باشد چرا که نه کتاب‌های سنگین به درد بچه‌ها می‌خورد و نه کتاب‌های خیلی سبک. همچنین شکل ظاهری کتاب اهمیت بسیاری دارد. باید در شکل ظاهری کتاب‌ها و صفحه‌آرایی از بهترین تصاویر و فونت‌ها استفاده شود و در کنار یک چاپ خوب، کتابی ارائه شود که مورد پسند کودکان و نوجوانان باشد.

چرا؟ با توجه به اینکه امسال جشنواره کتاب‌های رشد به کتاب‌های قرآنی و دینی اختصاص پیدا کرده است برگزاری چنین جشنواره‌هایی را تا چه میزان در تألیف و انتشار هر چه بهتر و بیشتر کتاب‌های قرآنی و دینی مؤثر می‌دانید؟

تنها یک توصیه دارم که اگر چنین جشنواره‌ای برگزار می‌شود فقط منحصر به تهران و برای قشر خاصی نباشد بلکه بهتر است این جشنواره با حجم کوچک‌تر در مدارس و حتی مناطق آموزش و پرورش نیز برگزار شود و آثار ارسال شده به این جشنواره در قالب نمایشگاه‌هایی به نمایش گذاشته شود.